

complex ansamblu de producție industrială din România, unde se putea produce aproape orice, de la șine de cale ferată la locomotive și de la șuruburi și unelte agricole până la piese de artilerie. Putem considera că secțiunea referitoare la patrimoniul din industria metalurgică a fierului are o pondere precumpănitoare în economia acestui valoros volum, rod al perseverenței și pasiunii deosebite a autorului.

Interesul autorului pentru industria metalurgică se manifestă și în alte secțiuni ale lucrării, de exemplu capitolul 9 este intitulat *Întreprinderi metalurgice cu tradiție, o importantă categorie de monumente tehnice*. De-a lungul activității sale științifice, cercetătorul Volker Wollmann a manifestat un interes constant pentru istoricul exploatarei și comercializării sării, astfel că a inclus și în acest volum un capitol intitulat *Patrimoniul tehnic provenind din salinile României*. Nu mai puțin interesante sunt și secțiunile referitoare la patrimoniul industrial legat de industria cuprului sau de dezvoltarea industriei chimice, o altă ramură industrială însemnată din România.

Descrierea, prezentarea și înfățișarea ilustrată a patrimoniului preindustrial și industrial din România sunt așezate deci pe un făgaș temeinic în acest prim volum al unei lucrări extrem de documentate, rod al erudiției autorului. Reiese că România a contribuit în mare măsură la îmbogățirea civilizației industriale europene, iar cercetătorul Volker Wollmann a contribuit din plin la valorificarea acestei contribuții.

Ludovic Báthory

Anatol PETRENCU, *Istoria contemporană: Studii, materiale, atitudini*, Chișinău, Edit. Cartdidact, 2011, 580 p.

„Cartea cuprinde articole, studii, materiale, interviuri publicate de autor pe parcursul anilor 2001-2010. Materialele inserate în volumul de față demonstrează lupta istoricilor din Republica Moldova în apărarea Istoriei Românilor și a demnității naționale. Sunt incluse, de asemenea, articole referitoare la Istoria națională și la Istoria Universală, studii istoriografice, expuneri despre desfășurarea unor foruri științifice la care autorul a luat parte. Sunt publicate, în Anexe, documente, depistate în unele arhive. Cartea este destinată specialiștilor din domeniul istoriei, dar și celor care doresc să cunoască mai profund realitățile Republicii Moldova.”

Am recurs deliberat la citarea paragrafului situat pe verso-ul foii de titlu a lucrării inaugurând seria de *Studii, documente, memorii*, a Institutului de Istorie Socială „Pro Memoria”, condus de semnatul în calitate de președinte (2010). Considerăm că persoana și personalitatea sa nu mai reclamă detaliată înfățișare preliminară, dată fiind recunoașterea autorității și menirii sale profesionale, exersată continuativ de prob și cu militantă distincție – îndeosebi în ultimele două decenii –, pe tărâmul descifrării tainelor istoriei naționale și universale. Dacă prin hazard, hiperactivismul său ar fi fost posibil retroactiv cu multe secole în urmă, apelativul de „Don Quijote” i s-ar fi potrivit; iar în ipostaza travaliului desfășurat în debutul existenței României Mari, ar fi devenit un reductibil concurent pentru cărturarul pedagog Onisifor Ghibu, prin propriul model de dărzenie și tenacitate patriotică. Cum însă în interpretarea trecutului nu se admite particula lexicală „dacă”, chiar *dacă* întâmplarea/neprevăzutul/șansa etc. au concurat și contribuie încă la alterarea sensurilor evenimentialului dpv. obiectiv/subiectiv, reiterăm ideea că A. Petrencu este contemporan cu a doua jumătate a veacului XX și cu timpurile noastre. Situat biologic (n. 1954) într-un răgaz propice meditației și desăvârșirii scriiturii istorice,¹⁶ actualul profesor universitar și conducător de doctorat în specialitatea „istorie universală”, din cadrul facultății de profil a Universității de Stat a Moldovei, a beneficiat de un sinuos traseu meritocratic, punctat de licența în istorie (Chișinău), aprofundarea materiei istoriei universale, doctoratul susținut la Moscova (1986), asumarea conducerii decanatului în anii dificili ai debutului Republicii Moldova (1990-1992), habilitarea în domeniu (1998), președinția Asociației Istoricilor (1998-2006), calitatea de membru în diverse colegii de redacție și

¹⁶ Vezi nota bibliografică la „memoriul de activitate”, sugestiv intitulat *Un sfert de secol în slujba adevărului*, Chișinău, 2005, „Anuarul Institutului de Istorie „George Barițiu” din Cluj-Napoca”, Series Historica, XLVIII, 2009, p. 408-409.

foruri interne/externe, între care și colaborarea la lucrările Comisiei pentru studierea și aprecierea regimului comunist totalitar (2010).¹⁷

Prima dintre cele cinci secvențe ale cărții ilustrează, desigur într-o modalitate narativă pătrunsă de tonalitate subiectivă, dar nuanțată cu finețe și tact, implicarea personală și exprimarea colectivă, vehement legitimă, față de ingerința vădită a Partidului Comunistilor (factor diriguitor între 2001-2009) în procesul de predare și studiere a trecutului național și universal. Dezbateră de idei a vizat contracararea unor teze desuete privind obligația înlocuirii a două discipline fundamentale în învățământul istoric pre- și universitar, respectiv „Istoria românilor” și „Universală”, cu varianta impropriu numită „Istoria integrată”. Autorul a inclus aici diferite rapoarte înfățișate cu prilejul reuniunilor de profil și articole din presă, reflectând atitudinea critică a specialiștilor protestatari față de manevrele „imperiale” ale culturnicilor guvernanți. Rubricatura de „studii” situată în logică dependență subliniază tocmai ductul suitei de intervenții contributive în legătură cu anumite secvențe cazuistice (1918/1940; 1924/1940; 1940/1941; 1941/1944; 1944/1991), privind diverse aspecte și crâmpie din trecutul național, mascate premeditat în hățișul unor ilogice deslușiri hermeneutice, din motive lesne de înțeles, de către scrisul istoric „unional” din RSSM. Specialistul în cercetarea istoriei europene inter- și postbelice, cu specială referire la existența și acțiunea Finlandei și Poloniei, analizate în conexiune cu expansiunea militară sovietică în debutul și pe durata celei de-a doua conflagrații mondiale, își valorifică contribuțiile bazate covârșitor pe analiza materialului inedit cercetat direct la sursă (București, Moscova, Varșovia etc.). Consistente valoric sunt mențiunile documentate referitoare la refugierea polonezilor în România (1939-1941), fenomenul stagnării în epoca brejneviană, românii basarabeni și războiul din Afganistan (1979-1989), ascensiunea lui Boris Elțin, conflictul armat ruso-cecen etc. Opiniile de sorginte istoriografică extrase din dări de seamă, prezentări, recenzii ori pre-, post-fețe la multe lucrări (de ex., Victor Frunză, Rodica Solovei, Jean Nouzille etc.) se constituie într-un segment aparte, în care literatura de specialitate parcursă și regândită, (istoriografia românească, sovietică, rusă, autori precum Alexandr Bușkov, Liddell Hart, figuri istorice: Lenin, Stalin, Churchill, Eisenhower, Mao Tze Dong etc.) cu sau fără reținere taxonomică despre procesele istorice românești și universale, se regăsește într-o logică ordonare menită să in- și formeze lectorul. La fel de semnificative apar fragmentele de dialog științific ocazionate de participarea istoricului la conferințe/sesiuni/simpozioane naționale și internaționale (Căușeni, Chișinău, Donețk, Cluj, Iași, Sighet, Văleni etc.). Secvența penultimă în configurare tematică vizează portrete aniversare de colegi istorici (Ion Agrigoroaiei, Alexandru Moșanu etc.) ori necroloage pentru prieteni „de suflet” (Traian Brad, Filip Caragea), remarcate prin notabile contribuții științifice în promovarea științei istoriei și nu numai, într-un extins areal geografic. Cele 13 piese incluse în partea de Anexă din final (apeluri, declarații, decizii, rezoluții etc.) se referă primordial la starea învățământului istoric, la acuzarea campaniei de românofobie și denigrarea trecutului românesc, la reacția intelectualității și îndeosebi a profesorilor responsabili față de „Concepția politicii naționale de stat”, într-un cuvânt, la politica de sovietizare a educației de profil, promovată de guvernarea Voronin. Documentele selectate privind evoluția conflictului sovieto-finlandez (1939), indicele de nume și mai cu seamă supracoperta, futilă în maniera „absurdului” ludic provocat (felicitări Ștefan Eșanu!), se constituie în ingrediente terminale ale unei semnificativ de patriotice atitudini, dezinvolt de simpatetice prin tocmai accentul demersului deosebit de acuzator și critic față de vremurile actuale și actorii ei, defilând versatil și pragmatic pe scena, lipsită de decoruri și cortină, acceptată mental și drept o posibilă întruchipare a stării actuale a învățământului și științei istorice din Republica Moldova și nu numai.¹⁸

¹⁷ Vezi intervenția *Toponimia bolșevică: ce facem cu ea?*, în culegerea de studii Sergiu Musteață, Igor Cașu (coord.) *Fără termen de prescripție. Aspecte ale investigării crimelor comunismului în Europa*, Chișinău, 2011, p. 717-724.

¹⁸ Vezi, mai nou, la Octavian Țăcu, *Discurs istoric și construcție statală în Republica Moldova. O perspectivă asupra celor 20 de ani de independență*, în Vasile Ciobanu, Flavius Solomon, Sorin Radu (coord.), *Partide politice și minorități naționale din România în secolul XX*, vol. VI, Cluj-Napoca, 2011, p. 393-404.

Anatol Petrencu rămâne același neschimbat personaj de un ireal curaj și o inconfundabilă apariție/expunere militantă, ținând continuu atingerea unui ideal propriu multora, în a reuși să statueze un soi de favorabil adevăr pe seama neamului său de obârșie, pentru care a învățat, studiază și perseverează a năzui cu gândul la împlinirea dezideratului cunoașterii veridice a trecutului părții de țară silită a suporta avataruri și vexațiuni anistorice.

Stelian Mândruț

Elena MANNOVA (coord.) *Scurtă istorie a Slovaciei*, traducere din limba slovacă și indice de Eva Mârza, Radu Mârza, București, Editura Enciclopedică, 2011, 475 p.

Cunoașterea trecutului istoric al popoarelor și statelor situate într-o arie învecinată și între care au existat legături permanente constituie o necesitate firească. Relațiile din contemporaneitate dintre acestea solicită asemenea cunoaștere, pentru a fi puse în evidență și reținute modalitățile prin care acestea să fie extinse, multiplicare, în beneficiu reciproc. Integrarea europeană subliniază o dată mai mult un asemenea demers științific.

Între români și slovaci, mai ales după constituirea statelor România și Slovacia, asemenea legături au reprezentat o realitate permanentă și inventarierea lor în plan istoriografic rămâne o direcție de cercetare semnificativă. Cercetarea istorică a întreprins deja în planul bibliografiei istorice o asemenea inventariere, iar reuniunile Comisiei Mixte de Istorie Româno-Slovacă ce funcționează de aproape două decenii în cadrul acordurilor și schimburilor interacademice – dintre Academia Română și Academia Slovacă de Științe – au pus în valoare aceste relații din trecut.

În acest sens se înscrie și preocuparea de a se publica în fiecare dintre țările respective sinteze referitoare la istoria celeilalte. În anul 2011 a apărut la Editura Enciclopedică din București o *Scurtă istorie a Slovaciei*, traducere a volumului elaborat de mai mulți istorici slovaci, coordonat de Elena Mannová și tipărit la Bratislava în 2003. În cele șapte capitole ale sintezei sunt prezentate cadrul geografico-istoric și demografic al teritoriului Slovaciei de astăzi până în secolul al X-lea, ca și evoluția slovacilor și a formațiunilor politice ale acestora până în secolul XX, la sfârșitul căruia s-a proclamat Republica Slovacia. Cercetătorii români și un public cititor mai larg sunt informați prin această valoroasă sinteză istorică asupra etapelor de evoluție a poporului slovac până la structurarea statalității lui.

Volumul se încheie cu două subcapitole prețioase pentru cercetătorul din domeniul istoriei, anume cel referitor la *problemele fundamentale ale istoriei și istoriografiei slovace* (p. 415-424), respectiv la *izvoarele istorice și literatura de specialitate* (p. 425-451), precum și cu un *indice de nume și locuri*.

Traducerea din limba slovacă în limba română și indicele volumului au fost efectuate de Eva Mârza și Radu Mârza, colaboratori în cadrul Comisiei Mixte de Istorie Româno-Slovace, care și-a ținut deja 10 reuniuni pe problematică istorică privind legăturile dintre cele două țări și popoare.

Nicolae Edroiu

Silviu MILOIU, Florin ANGHEL, Veniamin CIOBANU, Zigmantas KIAUPA, *Istoria Lituaniei*, Târgoviște, Editura Cetatea de Scaun, 2011, 300 p.

Cu prilejul împlinirii a 20 de ani de la restabilirea relațiilor diplomatice dintre România și Lituania a apărut la Editura Cetatea de Scaun din Târgoviște volumul *Istoria Lituaniei*, prima sinteză de istorie în limba română privind această țară baltică. Volumul a ieșit sub egida Asociației Române pentru Studii Baltice și Nordice, autorii lui fiind trei istorici români, recunoscuți pentru preocupările lor științifice în sfera relațiilor româno-lituaniene: Silviu Miloiu, Florin Anghel și Veniamin Ciobanu, respectiv un istoric lituanian, Zigmantas Kiaupa.

Este cunoscut faptul că istoria poporului român s-a întâlnit în mai multe momente din trecut cu cea a poporului lituanian. Nu întâmplător, în *Cuvântul către cititor* adresat de Vladimir Jarmolenko,